

De overschrijving van een bewarend beslag op het hypotheekkantoor ter uitvoering van een door de man aangegaan overbruggingskrediet wordt als kennisgeving aanvaard door de Rechtbank van Eerste Aanleg van Antwerpen in een vonnis van 25 april 2000(312).

65. In een arrest van 20 december 1996(313) heeft het Hof van Cassatie een arrest van 8 maart 1994 van het Hof van Beroep te Antwerpen verbroken, waarin aangenomen werd dat de uit de echt gescheiden echtgenote door de echtscheiding de vereiste hoedanigheid verloren had(314) om de toepassing van artikel 224 te vorderen. Het Hof van Cassatie stelt dat de inmiddels uit de echt gescheiden echtgenoot de vordering kan instellen binnen het jaar van de kennisneming.

6. *De vorderingen tot nietigverklaring en het I.P.R.*

66. Zie hiervoor nr. 8.

HOOFDSTUK II

ALGEMENE BEPALINGEN MET BETREKKING TOT HET HUWELIJKSCONTRACT EN DE WIJZIGING VAN HET HUWELIJKSVERMOGENSSTELSEL (ART. 1387-1397 B.W.)

Auteur J. GERLO

AFDELING I

RECHTSLEER(315)

In de besproken periode verschenen volgende algemene werken m.b.t. de artikels 1387 e.v. B.W.:

- Y.H. Leleu en L. Raucant (ed.), *Les régimes matrimoniaux. 2. Contrat de mariage et modification du régime matrimonial* (uit: *Rép. Not.*), Brussel, Larcier, 1999, 181 p., met bijdragen van L. Raucant, „Introduction”, C. Paris, „L'autonomie de la volonté”, Y.H. Leleu, „Le contrat de mariage (C. civ., art. 1392 et 1397)”, Y.H. Leleu en C. Paris, „La modification des conventions matrimoniales avant le mariage (C. civ., art. 1393)”

---

(312) *T. Not.* 2003, 142.

(313) *Arr. Cass.* 1996, 1234, *Div. Act.* 1997, 154, noot E. DE WILDE D'ESTMAEL, *E.J.* 1998, 30, noot P. SENAËVE, *Pas.* 1996, I, 1310, *R.W.* 1997-98, 520, *T.B.B.R.* 1998, 133, noot Y.H. LELEU, *T. Not.* 1998, 315, noot, Y.H. LELEU, *l.c.*, *R.C.J.B.* 1998, 103-104, nr. 37.

(314) *R.W.* 1993-94, 1372 met de kritische noot van F. BOUCKAERT, vgl. Antwerpen 6 maart 1995, *R.W.* 1995-96, noot F. BOUCKAERT.

(315) Zie nog het vorig overzicht, *T.P.R.* 1996, 244-264; adde: Y.H. LELEU, *l.c.*, *R.C.J.B.* 1998, 297-325.

en M. Lejeune „La modification des conventions matrimoniales après le mariage (C. civ., art. 1394 à 1396)”.

- M. Grégoire (ed.), *Les contrats de mariage* in de reeks *Collection Patrimoine*, vol. XIX, Academia-Bruylant, 1996, 443 p., met bijdragen van o.m. L. Raucourt, „Termes et conditions en matière de contrat de mariage”, 23 e.v., C. Simon, „Contribution aux charges du mariage et clauses y relatives”, 43 e.v., M. Grégoire, „Les clauses de liquidation”, 261 e.v., P. Crismer, „Les clauses d’apport au patrimoine commun”, 221 e.v., C. Delpierre-Romain, „La suppression du compte des récompenses: validité et opportunité d’une telle clause?”, 275 e.v., L. Rousseau, „Les régimes „en communauté”. Les clauses de liquidation”, 295 e.v. en Ph. De Page, „Les clauses en cas de divorce”, 313 e.v.
- A. Verbeke, „Contextuele benadering bij huwelijkscontracten”, *Not. Fisc. M.* 2000, 71-73.

AFDELING II

DE VORMVEREISTEN VAN HET HUWELIJKSCONTRACT

67. Artikel 10 van de Notariswet van 25 ventôse jaar XI werd gewijzigd door artikel 7 van de Wet van 4 mei 1999, in werking getreden op 1 januari 2000: een huwelijkscontract moet niet langer worden verleden door ofwel twee notarissen ofwel één notaris bijgestaan door twee getuigen.

Het optreden van één notaris volstaat voortaan. De wetgever oordeelde in 1999 dat door de aanwezigheid van twee partijen die elkaar controleren, geen bijstand of controle van getuigen meer nodig was(316).

Alleen wanneer één van de partijen niet in staat is te ondertekenen (wegens verlamming van de handen b.v.) of niet kan ondertekenen (omdat hij het nooit heeft geleerd), blind of doofstom is, moet de akte nog verleden worden door twee notarissen of één notaris, bijgestaan door twee getuigen.

AFDELING III

TOEGELATEN EN VERBODEN BEDINGEN

68. Luidens artikel 1388 B.W. mogen de echtgenoten in hun huwelijkscontract niet afwijken van de regels die hun wederzijdse rechten en verplichtingen bepalen, noch van de regels betreffende het ouderlijk gezag en de voogdij noch van de regels die de wettelijke orde van de erfopvolging bepalen.

---

(316) Zie J.L. en L. RENS, „Notarissen en notariële akten sedert 1 januari 2000”, *T. Not.* 2000, 65-66.

Door de Wet van 22 april 2003 tot wijziging van sommige bepalingen van het Burgerlijk Wetboek in verband met het erfrecht van de langstlevende echtgenoot(317) werd artikel 1388 B.W. aangevuld met volgend lid: „De echtgenoten kunnen bij huwelijkscontract of bij wijzigingsakte, wanneer op dat tijdstip een van hen één of meer afstammelingen heeft die voortkomen uit een andere relatie van voor hun huwelijk of die geadopteerd werden voor hun huwelijk, of afstammelingen van de geadopteerden, geheel of ten dele, zelfs zonder wederkerigheid, een regeling treffen over de rechten die de ene in de nalatenschap van de andere kan uitoefenen. Deze regeling doet geen afbreuk aan het recht van de ene, om bij testament of bij akte onder de levenden te beschikken ten gunste van de andere en kan in geen geval aan de langstlevende het recht van vruchtgebruik ontnemen van het onroerend goed dat bij het openvallen van de nalatenschap van de eerst stervende het gezin tot voornaamste woning diende en van het daarin aanwezige huisraad, volgens de voorwaarden bepaald in artikel 915bis, §§ 2 tot 4”.

Deze aanvulling is het gevolg van een wetsvoorstel ingediend door Senator Jef Valkeniers. Ze komt tegemoet aan een vraag van vele personen met kinderen uit een eerste relatie die een nieuw huwelijk wensen aan te gaan.

De wet van 14 mei 1981 tot wijziging van het erfrecht van de langstlevende echtgenoot kende de langstlevende echtgenoot een ruim erfrecht en een ruime reserve toe (vruchtgebruik op de volledige nalatenschap of, op zijn minst, op de helft van de nalatenschap). Met name wanneer er kinderen uit een eerste huwelijk zijn en de nalatenschap een aanzienlijk vermogen betreft, werd dit erfrecht als te ruim bevonden. Dit vruchtgebruik slaat immers ook op de goederen die vóór het aangaan van het tweede huwelijk werden verworven, en bovendien op hetgeen aan de kinderen werd geschonken. Deze situatie heeft er meermaals toe geleid dat de toekomstige gehuwden besluiten af te zien van het huwelijk. Dit is een bron van onrecht(318). Of om het met de woorden van de heer Valkeniers te zeggen: „Wetende dat men in een eerste huwelijk meestal spaart en opbouwt, terwijl men in een tweede huwelijk vooral nog wat van het leven wil genieten en dus eerder geld verteert, bestaat er vanwege de kant van de kinderen reeds de opmerking dat er door moeder of vader gespaard werd en door de volgende echtgenoot of echtgenote alleen werd „geprofiteerd””(319).

69. Het kan niet ontkend worden dat de nieuwe wet kadert in de tendens tot privatisering van het familierecht en in het streven naar een familierecht *à la carte*; de wet sluit aan bij de liberale opvatting van het Burgerlijk Wetboek, dat in het vermogensrecht de contractuele vrijheid als beginsel hanteert. Waar in het familierecht en het familiaal vermogensrecht talrijke uitzonde-

---

(317) B.S. 22 mei 2003.

(318) Verslag A. BARZIN namens de commissie voor de justitie van de Kamer, *Parl. St. Kamer* 2001-2002, nr. 1353/005, 19 (tussenkoms Prof. H. Casman).

(319) *Parl. St. Kamer* 2001-2002, 1353/001, 6.

ringen op het beginsel van de wilsautonomie bestaan, onder de vorm van dwingende wetsbepalingen, worden meer en meer bij de wet bepaalde uitzonderingen op die dwingende wetsbepalingen in het leven geroepen.

70. Van de ruime en dwingende erfrechtelijke aanspraken die de langstlevende echtgenoot sinds de wet van 1981 geniet kan afgeweken worden onder volgende voorwaarden:

- a. een *huwelijkscontract*, opgemaakt vóór het huwelijk, of een wijzigingsakte, opgemaakt tijdens het huwelijk, is vereist. Juridische begeleiding en enige publiciteit zijn immers wenselijk.

Het huwelijkscontract wordt het instrument bij uitstek waarin op een niet eenzijdig herroepbare wijze een regeling kan getroffen worden over de totaliteit van de patrimoniale verhoudingen tussen de echtgenoten(320).

- b. op het tijdstip van het opmaken van het huwelijkscontract of van de wijzigingsakte heeft (minstens) één van de (aanstaande) echtgenoten één of meer afstammelingen uit een vorige relatie of voor hun huwelijk geadopteerde kinderen of afstammelingen van dezen.

Verdergaande voorstellen om de mogelijkheid tot gedeeltelijke onterving ook open te stellen voor echtgenoten zonder kinderen of zonder kinderen uit een vorige relatie werden niet weerhouden. Van een ongelijke behandeling van kinderen en stiefkinderen kan moeilijk sprake zijn omdat hun situatie verschillend is: kinderen erven van hun langstlevende ouder en stiefkinderen erven niet van hun langstlevende stiefouder.

Vraag is evenwel of echtgenoten — die b.v. op latere leeftijd trouwen of hertrouwen — verschillend mogen behandeld worden naargelang zij al dan niet kinderen hebben uit een vorige relatie.

- c. de echtgenoten kunnen elkaar geheel of ten dele, met of zonder wederkerigheid, onterven.

Aan de langstlevende kan in geen geval zijn „concrete” reserve ontgenomen worden, met name het vruchtgebruik van de gezinswoning en de huisraad; zijn „abstracte” reserve, met name het vruchtgebruik van de helft van de nalatenschap, kan wel aangetast worden (nieuw artikel 915bis § 5 B.W. cfr. nieuw artikel 1388, tweede lid B.W.).

Verdergaande voorstellen, die de dwingende rechten van de langstlevende beperkten tot het kosteloos gebruik van gezinswoning en huisraad gedurende één jaar of drie jaren, werden niet weerhouden. De (emotionele) band van de stiefkinderen met hun (vroegere) gezinswoning weegt niet op tegen de actuele band van de langstlevende met zijn gezinswoning.

---

(320) Uiteenzetting van de vertegenwoordigers van de Koninklijke Federatie van het Belgisch notariaat, *Parl. St.* Kamer, nr. 1353/005, 8.

Let wel: zowel de erfrechten van de echtgenoot met kinderen als de erfrechten van de echtgenoot zonder kinderen kunnen beperkt worden. Omdat de onterving met of zonder wederkerigheid kan geschieden is het theoretisch zelfs denkbaar dat alleen de erfrechten van de echtgenoot met kinderen beperkt worden, hetgeen zeker niet strookt met de ratio legis.

- d. de regeling doet geen afbreuk aan het recht van de ene om bij schenking of testament te beschikken ten gunste van de andere. De regeling kan ook in onderling akkoord, in een wijzigingsakte teniet gedaan worden.

71. Artikel 1388, tweede lid B.W. voert een (nieuwe) uitzondering in op het verbod van bedingen over een niet opengevallen nalatenschap. Daartoe werden de artikelen 791 en 1130 B.W. aangevuld met de woorden „tenzij in de gevallen bij de wet bepaald”; meteen zijn ook bijkomende wettelijke uitzonderingen gedeckt.

De aanvulling is eigenlijk overbodig, gelet op de algemene rechtsbeginselen dat een bijzondere wetsbepaling voorrang heeft op een algemene en een recente wet voorrang heeft op een minder recente.

AFDELING IV

DE BEKWAAMHEID OM EEN HUWELIJKSCONTRACT TE SLUITEN

72. In het vorig overzicht werd gewezen op de problematiek van de bekwaamheid van een onder voorlopig bewind gesteld persoon om een huwelijkscontract te sluiten⁽³²¹⁾. De bijstand van — en niet de vertegenwoordiging door — de voorlopige bewindvoerder werd toen bepleit.

De wet van 3 mei 2003 tot wijziging van de wet op het voorlopig bewind (op 31 december 2003 gepubliceerd in het B.S. en in werking getreden) heeft een einde gesteld aan de onzekerheid en combineert een regime van machtiging en een regime van bijstand. Het nieuwe artikel 488bis, h) § 3 B.W. bepaalt: de beschermde persoon is „bekwaam om een huwelijkscontract aan te gaan en zijn huwelijksvermogensstelsel te wijzigen met bijstand van de voorlopige bewindvoerder, na machtiging door de vrederechter op basis van het door de notaris opgestelde ontwerp”; de vrederechter wordt door de voorlopige bewindvoerder gevat bij eenvoudig verzoekschrift (zie artikel 488bis, h) § 3 in fine). In bijzondere gevallen kan de vrederechter de voorlopige bewindvoerder machtigen alleen op te treden. Op te merken valt dat volgens de nieuwe wet de beschermde persoon bij schenking of testament over zijn goederen kan beschikken na machtiging, op zijn verzoek, van de vrederechter (art. 488bis, h) § 2 B.W.).

---

(321) *T.P.R.* 1996, 264, nr. 130; zie ook W. PINTENS, B. VAN DER MEERSCH en K. VANWINKELEN, *o.c.* 307, nr. 643.

AFDELING V
WIJZIGING VAN HUWELIJKSVERMOGENSSTELSEL

A. De wet van 9 juli 1998 en de rechtsleer

73. De procedure inzake wijziging van het huwelijksvermogensstelsel werd gewijzigd door de Wet van 9 juli 1998, in werking getreden op 17 augustus 1998, tien dagen na de publicatie in het Belgisch Staatsblad(322).

De wet gaat terug op het wetsvoorstel in de Kamer ingediend door I. Van Belle op 4 oktober 1995(323), dat tijdens de parlementaire werkzaamheden grondig werd geamendeerd.

In het wetsvoorstel Van Belle werd, zoals in het wetsvoorstel A. Duquesne-L. Michel dd. 19 oktober 1995(324), de afschaffing zonder meer van de homologatieprocedure voorgesteld, op grond van volgende overwegingen(325):

- a. De nadelen van de homologatieprocedure wegen niet op tegen de eventuele voordelen: ze betekent een zware belasting voor de rechtbanken en griffies en gaat gepaard met aanzienlijke kosten en tijdverlies voor de partijen; de verplichting om in persoon te verschijnen levert problemen op, zowel voor personen die ziek of bejaard zijn als voor echtgenoten die een beroep uitoefenen;
- b. De bescherming die door de homologatieprocedure aan de schuldeisers en de kinderen geboden wordt is vaak overbodig: het belang van het gezin wordt door de rechtspraak veeleer gelijkgesteld met het belang van de langstlevende echtgenoot; kinderen uit een vorig huwelijk worden beschermd door artikel 1465 B.W.; gemeenschappelijke schuldeisers worden beschermd door de artikelen 1439-1440 B.W.

De bescherming van de eigen schuldeisers wordt door de gerechtelijke controle en de — weinig oordeelkundige — bekendmaking in het Belgisch Staatsblad niet gewaarborgd; bedrogen schuldeisers beschikken slechts over een termijn van één jaar vanaf de bekendmaking in het Belgisch Staatsblad van de homologatiebeslissing om tegen een bedrieglijke vereffening op te komen; in geval van afschaffing van de homologatieprocedure, zouden ze beroep kunnen doen op de bescherming die het gemeen recht biedt en, ook na verloop van één jaar, de *actio Pauliana* kunnen instellen.

---

(322) *B.S.* 7 augustus 1998.

(323) *Parl. St. Kamer*, B.Z. 1995, nr. 102/1; zie vroeger reeds het wetsvoorstel BERBEN, DE CLIPPELE en VERWILGHEN dd. 12 maart 1992, *Parl. St. Kamer* 1991-92, nr. 340/1. Zie daarover ook G. BAETEMAN, „Pour une réforme de la mutabilité des conventions matrimoniales: une simplification du droit”, *Rev. trim. dr. fam.* 1991, 447-453.

(324) *Parl. St. Kamer* 1995-96, nr. 156/1; zie vroeger reeds het wetsvoorstel DUQUESNE, GOL, MICHEL en STENGERS dd. 21 december 1992, *Parl. St. Kamer* 1992-93, nr. 819-1.

(325) Zie het verslag namens de commissie voor de justitie uitgebracht door de heer T. GIET, *Parl. St. Kamer*, B.Z. 1995, nr. 102/3, p. 5 e.v.

- c. De voorzichtigheid waarmee de wetgever in 1976 tewerk is gegaan is deels ingegeven door de precare erfrechtelijke positie van de langstlevende echtgenoot vóór de wet van 1981; na deze wet is het gevaar voor bedrieglijke benadeling veel minder groot.
- d. In de praktijk blijkt dat slechts 1% van de wijzigingsakten niet wordt gehomologeerd.
- e. Is er geen sprake van discriminatie wanneer vóór het huwelijk een huwelijkscontract zonder gerechtelijke controle kan worden gesloten en dit na het huwelijk niet het geval is? Aan de ene kant worden echtgenoten, zonder redelijke verantwoording, anders behandeld dan aanstaande echtgenoten, aan de andere kant genieten schuldeisers en kinderen, in het bijzonder kinderen uit een eerste huwelijk, geen bijzondere bescherming wanneer vóór het huwelijk een huwelijkscontract wordt gesloten.

74. De vertegenwoordiger van de minister verzette zich in de subcommissie voor justitie tegen de afschaffing van de homologatieprocedure, die het voordeel biedt van een concrete afweging van de belangen van het gezin en de kinderen door de rechter, van een toezicht door de rechter op de naleving van de bepalingen van openbare orde en dwingend recht en van een mogelijkheid voor derden om in de procedure tussen te komen.

Bovendien achtte hij het niet aangewezen, in geval van afschaffing van de homologatieprocedure, de Pauliaanse vordering toe te passen volgens artikel 1167 B.W. en aldus de echtgenoten in blijvende rechtsonzekerheid te laten.

75. Een compromisoplossing kwam uit de bus: de rechterlijke homologatie vervalt bij een kleine wijziging, maar blijft behouden bij een grote wijziging. In geval van grote wijziging wordt, naast de procedure van gemeen recht, een vereenvoudigde procedure ingevoerd, waarbij de notariële boedelbeschrijving en de notariële regelingsakte, in geval van inbreng van tegenwoordige goederen, facultatief worden en de notariële slotakte, bij overdracht van roerend goed, niet langer vereist is.

In die zin kan, naast de „kleine” wijzigingsprocedure (1 notariële akte) gesproken worden van de „grote” (4 notariële akten) en de „middelgrote” (4, 3, 2 of 1 notariële akten) wijzigingsprocedure.

Nieuwe regels werden ingevoerd met betrekking tot

- de mogelijkheid van verderzetting van de homologatieprocedure in geval van overlijden van een echtgenoot in de loop van de (middel)grote wijzigingsprocedure;
- de juridische draagwijdte van de slotakte op te maken in geval van (middel)grote wijzigingsprocedure en de formulering van de gevallen waarin de slotakte dient opgemaakt te worden;
- de publiciteitsregeling: wat de (middel)grote procedure betreft gaat het om beperkte aanpassingen; wat de kleine procedure betreft gaat het om

nieuwe publiciteitsregels, gelet op de afschaffing van de homologatieprocedure.

Toch voldoet de vernieuwde wetgeving niet, zoals blijkt uit de hevige discussies waartoe het nieuwe, ongelukkig geformuleerde, artikel 1394, 5^e lid B.W. aanleiding geeft (zie verder).

76. Met betrekking tot de nieuwe wetgeving bestaat een reeds omvangrijke rechtsleer: Blontrock, F., „Er zijn geen zekerheden meer”, (noot onder Antwerpen 22 december 1999), *T. Not.* 2000, 303-305, Blontrock, F., „Notarissen, weze gewaarschuw”, (noot onder Antwerpen 3 april 2001), *T. Not.* 2002, 739-741 (over de draagwijdte van art. 1394, lid 5 B.W.), Buyskens, F., „Commentaar bij de wet van 9 juli 1998 betreffende de procedure inzake wijziging van huwelijksvermogensstelsel”, *E.J.* 1998, 118-126, Casman, H., „La loi du 9 juillet 1998 relative à la procédure de modification du régime matrimonial”, *Rev. trim. dr. fam.* 1998, 331-349, Couquelet, C., „Modification du régime matrimonial. Controverses quant au champ d’application de la grande procédure allégée instituée par le nouvel article 1394, alinéa 5, du Code civil”, (noot onder Rb. Luik 20 december 1999), *J.T.* 2000, 524-525, De Busschere, C., „De wet van 9 juli 1998 betreffende de procedure inzake de minnelijke wijziging van het huwelijksvermogensstelsel tijdens het huwelijk”, *T. Not.* 1999, 2-59, De Busschere, C., „La loi du 9 juillet 1998 relative à la procédure de modification conventionnelle du régime matrimonial au cours du mariage”, *Rev. not. b.* 1999, 62-122, De Busschere, C., „Problemen bij de toepassing van het nieuwe vijfde lid van art. 1394 B.W.”, (noot onder Rb. Ieper 2 maart 1999), *R.W.* 1998-99, 1458-1461, De Busschere, C., „Artikel 1394, lid 5 B.W.: een nieuw juridisch heet hangijzer?”, (noot bij Rb. Tongeren 26 maart 1999), *T.B.B.R.* 1999, 457-465, De Busschere, C., „Quelques problèmes de droit transitoire concernant la loi du 9 juillet 1998 relative à la procédure de modification conventionnelle du régime matrimonial au cours du mariage”, in X., *Mélanges offerts à Roland De Valkeneer à l’occasion du 125e anniversaire de la Revue du notariat belge*, 169-185, De Busschere, C., „Een nieuwe aflevering van het feuilleton inzake artikel 1394 lid 5 B.W.”, (noot onder Rb. Luik 20 december 1999) *T. Not.* 2000, 394-399, De Page, Ph., „La petite réforme des procédures de modification du régime matrimonial”, *Div. Act.* 1999, 4-9, Devos, S., „Inbreng van een toekomstig goed in de huwelijks-gemeenschap. Een stand van zaken”, *T. Not.* 2001, 583-590, Facq, J., „Het laatste lid van het vernieuwde artikel 1394 van het Burgerlijk Wetboek: een andere kijk”, *Not. Fisc. M.* 1999, 1-7, Gerlo, J., „De wet van 9 juli 1998 betreffende de procedure inzake wijziging van het huwelijksvermogensstelsel”, in *Gandius Actuel V*, E. Story-Scientia (Kluwer), 2000, 237-250, Gerlo, J., „B.W. Art. 1394-1396”, in *Personen- en familierecht. Artikels-gewijze commentaar*, Kluwer, losbladig, 39 p., Lejeune, M., „La modification des conventions matrimoniales après le mariage (C.civ., art. 1394 à 1396)”, in Y. Leleu en L. Raucent (ed.), *Les régimes matrimoniaux. 2. Contrat de mariage et modification du régime matrimonial*, 115-181, Taymans, J., „La

procédure allégée de modification du régime matrimonial: controverses”, *Rev. not. b.* 2000, 426-431, Van Winckelen, K., „De procedures van minnelijke wijziging van het huwelijksvermogensstelsel tijdens het huwelijk na de Wet van 9 juli 1998”, *R.W.* 1999-2000, 937-945 en Vanwinckelen, K., „De minnelijke wijziging van het huwelijksvermogensstelsel tijdens het huwelijk: beschouwingen omtrent de beperkte vrijheid voor de echtgenoten tot wijziging van hun stelsel en de wet van 9 juli 1978 en zijn gevolgen”, in W. Pintens (ed.), *Familiaal vermogensrecht*, die Keure, 2001, 27-61.

B. Grote, middelgrote en kleine wijziging. Toepassingsgevallen

77. Uit het ongewijzigde vierde lid van artikel 1394 B.W. blijkt, a contrario, dat de grote wijzigingsprocedure dient gevolgd te worden wanneer de wijziging van het huwelijksvermogensstelsel de vereffening van het vorige stelsel of een dadelijke verandering van de samenstelling van de vermogens tot gevolg heeft.

1. Grote wijziging met verplichte boedelbeschrijving en regelingsakte

a. Vereffening van het vorige stelsel

78. De grote wijzigingsprocedure moet volledig gevolgd worden in geval van overgang van het wettelijke stelsel of een bedongen gemeenschapsstelsel (algehele gemeenschap, gemeenschap van roerende goederen en aanwinsten; gemeenschap van aanwinsten) naar een stelsel van scheiding van goederen; het gemeenschapsstelsel is ontbonden door de overgang naar een ander stelsel (art. 1427, 4° B.W.) en de ontbinding van het stelsel heeft vereffening en verdeling ten gevolge (art. 1430 B.W.).

Een stelsel van zuivere scheiding van goederen kan geen gemeenschappelijke goederen bevatten. Wanneer alle (vroegere) gemeenschappelijke goederen in onverdeeldheid worden gehouden, is de grote wijzigingsprocedure eveneens vereist, gelet op de verschillende aard van een gemeenschap en een onverdeeldheid.

b. Dadelijke verandering van de samenstelling van de eigen vermogens

79. Uit artikel 1394, 5^e lid B.W. blijkt a contrario en in de voorbereidende werken van de wet van 9 juli 1978 wordt expliciet vermeld dat overdracht van een eigen goed naar het eigen vermogen van de echtgeno(o)t(e) uitgesloten is zonder grote procedure. Geen onderscheid wordt daarbij gemaakt tussen overdrachten ten bezwarende en ten kosteloze titel.

Wat de overdrachten ten bezwarende titel betreft moet opgemerkt worden dat koop-verkoop tussen echtgenoten slechts in de uitzonderlijke gevallen, opgesomd in artikel 1595 B.W., mogelijk is(326); de vraag kan gesteld worden

---

(326) Vgl. evenwel Ph. DE PAGE, *l.c.*, *Div. Act.* 1999, 6, noot 15.

of een echtgenoot in het kader van een grote wijzigingsprocedure het aandeel van zijn echtgenoot in een onverdeeld goed kan verwerven mits homologatie door i.p.v. machtiging van de rechter(327)?

Moet wat de overdrachten ten kosteloze titel betreft aangenomen worden dat zowel de schenking als de herroeping van een schenking van tegenwoordige goederen, bij huwelijkscontract tijdens het huwelijk, de grote wijzigingsprocedure vereisen en dat alleen de schenking en de herroeping van de schenking van toekomstige goederen via de kleine wijzigingsprocedure kunnen geschieden? Of moet met verwijzing naar artikel 1394, 4^e lid in fine B.W. aangenomen worden dat het inlassen van om het even welke schenking tussen echtgenoten in het huwelijkscontract tijdens het huwelijk de grote wijzigingsprocedure vereist, waar voor de herroeping van om het even welke schenking, in het huwelijkscontract gedaan, de kleine procedure volstaat?

2. Grote wijziging zonder verplichte boedelbeschrijving en regelingsakte

80. De rechterlijke homologatie blijft vereist (aanvang art. 1395 B.W.) maar de boedelbeschrijving en de regeling van de wederzijdse rechten zijn niet vereist „wanneer een wijziging wordt aangebracht aan het gemeenschappelijk vermogen, zonder dat voor het overige het huwelijksvermogensstelsel wordt gewijzigd” (art. 1394, 5^e lid B.W.).

De voorbereidende werken preciseren: „in zoverre het enkel gaat om een dadelijke verandering van de samenstelling van de vermogens, en in zoverre het enkel gaat om wijzigingen van het gemeenschappelijk vermogen, i.e. de inbreng van een eigen goed in het gemeenschappelijk vermogen of het overbrengen van een gemeenschappelijk goed in het eigen vermogen”.

81. De middelgrote wijzigingsprocedure kan gevolgd worden

- bij inbreng van een eigen goed in het gemeenschappelijk vermogen;
- bij inbreng van alle bestaande eigen goederen in het gemeenschappelijk vermogen.

Ten onrechte verdedigen bepaalde auteurs het standpunt dat alleen overdrachten ten bijzondere titel binnen het toepassingsgebied van artikel 1394, 5^e lid B.W. vallen(328).

Een wijziging wordt aangebracht aan het gemeenschappelijk vermogen, zonder dat voor het overige het huwelijksvermogensstelsel wordt gewijzigd, in geval van overgang van een stelsel van gemeenschap van aanwinsten naar een stelsel van gemeenschap van roerende goederen en aanwinsten of naar een stelsel van algemene gemeenschap.

---

(327) Vgl. M. LEJEUNE, *o.c.*, II, 129, nr. 588.

(328) Ph. DE PAGE, *l.c.*, *Div. Act.* 1999, 6, nr. 5; E. VIEUJEAN, „Le changement de régime matrimonial” in U. LIÈGE FAC. DROIT (ed.), *Chronique à l'usage du notariat*, Vol. XXVII, Luik, 29 oktober 1998, 37 en M. LEJEUNE, *o.c.*, II, 125, nrs. 585, 588, 589.1.

In deze stelsels worden alle tegenwoordige eigen (roerende) goederen gemeenschappelijk vanaf de datum van de wijzigingsakte; er vindt een dadelijke verandering van de samenstelling van de vermogens plaats, zonder dat daartoe een uitdrukkelijk beding van inbreng vereist is.

Indien uitdrukkelijk bedongen wordt dat slechts de in de toekomst ten kosteloze titel te verwerven (roerende) goederen in het gemeenschappelijk vermogen zullen vallen — hetgeen de uitsluiting van de voorhuwelijkse en reeds ten kosteloze titel verworven (roerende) goederen impliceert — volstaat zelfs de kleine procedure (zie verder).

82. De middelgrote wijzigingsprocedure volstaat wanneer de wijziging beperkt blijft tot:

- de overgang van een of meerdere gemeenschappelijke goederen naar het eigen vermogen van een echtgenoot, voor zover deze overgang niet gepaard gaat met een vereffening van het gemeenschappelijk vermogen;
- de inbreng van tussen echtgenoten onverdeelde goederen in het gemeenschappelijk vermogen;
- de inbreng in het gemeenschappelijk vermogen van een goed, waarin een echtgenoot reeds een onverdeeld aandeel bezit, onder de opschortende voorwaarde dat deze echtgenoot in de toekomst de geheelheid ervan verwerft(329);
- de inbreng van een of meerdere eigen schulden in het gemeenschappelijk vermogen, en de overgang van één of meerdere gemeenschappelijke schulden naar het eigen vermogen van een echtgenoot;
- de afstand van het recht van natrekking op een eigen goed ten voordele van het gemeenschappelijk vermogen, en de afstand van het recht van natrekking m.b.t. een gemeenschappelijk goed ten voordele van een echtgenoot.

Bij afstand van het recht van natrekking op een eigen goed ten voordele van het gemeenschappelijk vermogen wordt een eigen goed — het recht van opstal — dadelijk gemeenschappelijk(330).

Ingevolge de afstand van het recht van natrekking veranderen de respectieve rechten van de grondeigenaar en de opstalhouder i.v.m. de bovenruimte dadelijk(331).

Het feit dat afstand wordt gedaan van het recht van natrekking vooraleer er wordt gebouwd, verandert daaraan niets; er kan in dergelijk geval niet verdedigd worden dat er geen actuele maar slechts een toekomstige verande-

---

(329) Zie C. DE BUSSCHERE, *l.c.*, *T. Not.* 1999, 28 en noot 54.

(330) Zie: D. STERCKX, „Renonciation à accession et changement de régime matrimonial”, kritische noot onder Bergen 1 februari 1995, *Rev. not. b.* 1995, 201, C. DE BUSSCHERE, „Verzaking aan het recht van natrekking ten voordele van het gemeenschappelijk vermogen tijdens het huwelijk: grote of kleine wijzigingsprocedure?”, *T. Not.* 1998, 113-118 en de referenties aldaar.

(331) C. DE BUSSCHERE, *l.c.*, 117.

ring plaatsvindt in de samenstelling van de vermogens, zodat de kleine wijzigingsprocedure zou volstaan(332).

De grote wijzigingsprocedure — met verplichte regelingsakte en boedelbeschrijving — zou in casu een te grote stap betekenen; ten onrechte wordt soms verdedigd dat bij afstand van het recht van natrekking de wijziging van het stelsel niet beperkt blijft tot de wijziging van het gemeenschappelijk vermogen(333).

3. Kleine wijziging

83. De kleine wijzigingsprocedure volstaat „wanneer de wijziging van het huwelijksvermogensstelsel niet de vereffening van het vorige stelsel of een dadelijke verandering van de samenstelling van de vermogens tot gevolg heeft of zich beperkt tot herroeping, in onderlinge overeenstemming tussen de echtgenoten, van de schenkingen die zij aan elkaar hebben gedaan of die de ene echtgenoot aan de andere heeft gedaan in het huwelijkscontract”(334).

In deze gevallen is noch boedelbeschrijving, noch regelingsakte, noch rechterlijke homologatie vereist(335).

84. De kleine wijzigingsprocedure kan in de eerste plaats gevolgd worden wanneer de wijziging van het huwelijksvermogensstelsel beperkt blijft tot het invoegen, wijzigen of schrappen van overlevingsrechten; omdat deze slechts uitwerking kunnen krijgen bij het overlijden van een echtgenoot, kan er nooit sprake zijn van een dadelijke verandering van de vermogens.

Zo volstaat een kleine wijziging voor:

- de invoeging, wijziging of schrapping van een beding van vooruitmaking t.v.v. de langstlevende echtgenoot (art. 1457-58 B.W.);
- de invoeging, wijziging of schrapping van een beding van ongelijke verdeling en een beding van verblijving van het gehele gemeenschappelijk vermogen aan de langstlevende (art. 1461-1464 B.W.);
- de invoeging, wijziging of schrapping van al dan niet wederkerige contractuele erfstellingen (art. 1093 B.W.).

Van een vereffening van het vorige stelsel of een dadelijke verandering van de samenstelling van de vermogens is evenmin sprake bij:

- de invoeging, wijziging of afschaffing van een beding van overname tegen schattingsprijs van een gemeenschappelijk goed bij de ontbinding, vereffening en verdeling van het gemeenschappelijke vermogen;

---

(332) Anders: [Bergen 1 februari 1995](#), *Rev. not. b.* 1995, 200, noot D. STERCKX, [Rb. Luik 24 mei 1996](#), *Rev. not. b.* 1996, 465, noot A. DELIÈGE en [Gent 2 juni 1998](#), *E.J.* 1998, 134, noot F. BUYSENS.

(333) M. LEJEUNE, *o.c.*, II, 564, nr. 592.

(334) Ongewijzigd artikel 1394, 4^e lid B.W.

(335) Artikel 1395, § 1, 1^e lid, 2^e zin B.W.

- de invoeging, wijziging of afschaffing van een beding inzake de berekening en/of verrekening van de vergoedingen bij de vereffening van het gemeenschappelijk vermogen.
- „een regeling zoals bepaald in het nieuwe artikel 1388 lid 2” B.W. (nieuw artikel 1394, vierde lid in fine B.W., ingevoegd door de wet van 22 april 2003): het betreft de mogelijkheid tot beperkte onterving van de langstlevende echtgenoot in aanwezigheid van kinderen uit een vroegere relatie(336); ook het met wederzijds akkoord ongedaan maken van deze regeling moet volgens de kleine wijzigingsprocedure kunnen geschieden.

85. De inbreng van toekomstige goederen kan volgens de kleine wijzigingsprocedure verlopen. De inbreng van toekomstig goed kan verschillende vormen aannemen: de inbreng kan beperkt blijven tot een welbepaald toekomstig goed of kan alle toekomstige goederen omvatten; de inbreng kan alleen later te schenken goederen omvatten of kan zowel later te schenken als later te legateren of te erven goederen betreffen.

Aanvankelijk bestond er, onder de gelding van de vroegere wetgeving, veel discussie over zowel de geldigheid van dergelijke bedingen als over de te volgen wijzigingsprocedure.

Ten slotte werd door de meerderheid van rechtspraak en rechtsleer aanvaard dat het beding van inbreng van toekomstig goed — ongeacht of één bepaald goed of meerdere goederen werden ingebracht — een toegelaten beding over een niet opengevallen nalatenschap was indien het te erven goederen betrof (cf. art. 1452 B.W.), en dat de kleine wijzigingsprocedure kon worden gevolgd. Onder meer de rechtspraak van de Hoven van Beroep te Brussel, Gent en Luik was in die zin gevestigd(337): de kleine wijzigingsprocedure volstaat, want er is geen sprake van een dadelijke wijziging van de samenstelling van de vermogens in de zin van een aanstonds werkende eigendomsoverdracht van goederen van het eigen naar het gemeenschappelijk vermogen; de overdracht zou trouwens niet binnen het jaar van de publicatie van het homologatievonnis in het Belgisch Staatsblad kunnen vastgesteld worden, zo de schenking of het overlijden van de testator of erflater niet binnen die termijn plaatsvindt.

Er is geen reden om op dit standpunt terug te komen na de Wet van 9 juli 1998, ook al kan de inbreng van toekomstig goed voortaan, in tegenstelling tot de inbreng van tegenwoordig goed, zonder rechterlijke homologatie geschieden.

86. Ook de omgekeerde operatie wordt volgens de kleine wijzigingsprocedure verwezenlijkt: echtgenoten, gehuwd onder het stelsel van de algehele

---

(336) Zie hoger nrs. 68 e.v.

(337) Zie overzicht 1982-1988, *T.P.R.* 1990, 230-231, nr. 111.

gemeenschap kunnen bedingen dat de goederen die een echtgenoot na het overlijden van de wijzigingsakte uit een nalatenschap zal verkrijgen, hetzij als erfgenaam, hetzij als legataris, niet tot het gemeenschappelijk vermogen zullen behoren(338).

Bij overgang van een ruimer gemeenschappelijk vermogen naar een meer beperkte gemeenschap is er geen sprake van ontbinding en vereffening-verdeling van een vorig stelsel: daar de wijziging slechts gevolgen heeft vanaf de wijzigingsakte behouden de bestaande gemeenschappelijke goederen en schulden hun statuut; van een dadelijke verandering van de vermogens is er evenmin sprake.

De kleine wijzigingsprocedure volstaat bijgevolg bij overgang van een algehele gemeenschap naar een gemeenschap van roerende goederen en aanwinsten of naar een gemeenschap van aanwinsten. Vereffening-verdeling van het vorig stelsel is alleen nodig als de echtgenoten de nieuwe beperktere gemeenschap van nul willen starten; in dat geval moet wel de grote wijzigingsprocedure gevolgd worden.

87. Ook de overgang van een stelsel van scheiding van goederen naar een stelsel van gemeenschap van aanwinsten kan volgens de kleine wijzigingsprocedure gebeuren.

Al maakt de wetgever in artikel 1467 B.W. gewag van de ontbinding van een stelsel van scheiding van goederen, nergens is er sprake van een specifieke vereffening-verdeling na ontbinding van dit stelsel. Integendeel, de echtgenoten kunnen te allen tijde de verdeling van onverdeelde goederen vorderen.

In geval van overgang van een stelsel van scheiding van goederen naar een gemeenschap van aanwinsten start het gemeenschappelijk vermogen van nul en blijven de eigen goederen van de echtgenoten en hun beider aandeel in onverdeelde goederen persoonlijk, omdat de wijziging zonder terugwerkende kracht geschiedt en slechts gevolgen heeft vanaf de wijzigingsakte.

Of er sprake is van de overgang van een stelsel van scheiding van goederen naar een gemeenschap van aanwinsten — waarbij alle inkomsten verworven na het opmaken van de wijzigingsakte gemeenschappelijk worden — of van de toevoeging aan het stelsel van scheiding van goederen van een vennootschap van aanwinsten — waarbij de beroepsinkomsten en/of de inkomsten uit eigen goederen verworven na het opmaken van de wijzigingsakte eigen blijven — doet niet terzake.

Alleen in geval de echtgenoten ter gelegenheid van de wijziging eigen of onverdeelde goederen in het gemeenschappelijk vermogen inbrengen is er sprake van een dadelijke verandering in de samenstelling van de vermogens.

---

(338) Gent 27 september 1992, *T. Not.* 1993, 169.

4. Bijzondere problemen

88. Bijzondere problemen stellen zich in geval van combinatie van verschillende wijzigingsbedingen. De discussie kan als volgt samengevat worden: moet in geval van combinatie van bedingen die, het ene een kleine, het andere een middelgrote wijziging omvatten, de middelgrote dan wel de grote wijzigingsprocedure gevolgd worden?

Toch kan een onderscheid gemaakt worden tussen twee soorten combinaties.

a. Toevoeging van een gemeenschap (vennootschap) aan een scheiding van goederen en inbreng van een eigen goed in die gemeenschap

89. In een eerste vonnis van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Luik van 20 december 1999(339) is volgende wijziging aan de orde: de echtgenoten, gehuwd onder het stelsel van zuivere scheiding van goederen, laten één wijzigingsakte opmaken, die

- onder rubriek A bepaalt dat zij een vennootschap aan hun basisstelsel van scheiding van goederen toevoegen, beperkt tot het onroerend goed (dat als gezinswoning dienst doet), in te brengen door de man, de verbeteringen en aanhorigheden die in de toekomst aan dit goed zullen aangebracht worden en de bestaande en toekomstige schulden m.b.t. dit goed (o.m. de hypothecaire lening die op dit goed rust).
- onder rubriek C de eigenlijke inbreng van het goed stipuleert.

Er werd noch boedelbeschrijving noch regelingsakte opgemaakt en de homologatie van de wijzigingsakte wordt aan de rechtbank gevraagd. Na een exhaustief onderzoek van de verdeelde rechtsleer gaat de rechtbank over tot homologatie om volgende redenen:

- in geval van inbreng van één of meer welbepaalde goederen is het opmaken van een boedelbeschrijving en regelingsakte nutteloos: al wat verandert, en de rechten van partijen m.b.t. wat verandert, is te vinden in de wijzigingsakte zelf(340), en dit ongeacht er een vooraf bestaand gemeenschappelijk vermogen is dan wel een gemeenschappelijk vermogen dat in het leven geroepen wordt door de wijzigingsakte (uitsluitend) met het oog op de inbreng;
- de rechten van de eigen schuldeisers van de echtgenoot-inbrenger komen niet in het gedrang, want de rechtbank kan, zo nodig, na de echtgenoten te hebben gehoord, steeds een boedelbeschrijving eisen.

---

(339) *T. Not.* 2000, 391, kritische noot C. DE BUSSCHERE, „Een nieuwe aflevering van het feuilleton inzake artikel 1394, lid 5 B.W.”, *J.T.* 2000, 523, goedkeurende noot C. COUQUELET en *Rev. not. b.* 2000, 437.

(340) Cfr. E. VIEUJEAN, „Le changement de régime matrimonial”, *Chroniques de droit à l'usage du notariat*, vol. XXVIII, 36 en 37: een wijziging „aan” het stelsel is geen wijziging van het stelsel.

90. Aan een tweede vonnis van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Luik van 20 december 1999(341) gaan twee wijzigingsakten vooraf.

Echtgenoten, aanvankelijk gehuwd onder het wettelijk stelsel, zijn van tafel en bed gescheiden door onderlinge toestemming. Scheiding van tafel en bed heeft altijd scheiding van goederen ten gevolge (art. 311 B.W.). Ook na verzoening blijven de van tafel en bed gescheiden echtgenoten onderworpen aan het stelsel van de zuivere scheiding van goederen. Maar zij kunnen hun huwelijksvermogensstelsel wijzigen. De betrokkenen laten bij de notaris twee opeenvolgende wijzigingsakten opmaken.

De eerste notariële akte, d.d. 20 september 1999 te 17u.30, stelt de verzoening vast en handhaaft het stelsel van scheiding van goederen, maar met toevoeging van een beperkte gemeenschap, die de goederen zal omvatten die de echtgenoten bij eenvoudige notariële wijzigingsakte zullen inbrengen.

Deze eerste wijzigingsakte wordt niet ter homologatie aan de rechtbank overgelegd(342).

Een tweede notariële akte, d.d. 20 september 1999 te 18u. stelt de inbreng in die gemeenschap vast van een tegenwoordig onroerend goed (de echtelijke woning), eigendom van de man, met de erop wegende hypothecaire schuld.

Er werd noch boedelbeschrijving, noch regelingsakte opgemaakt en deze tweede wijzigingsakte wordt ter homologatie aan de rechtbank voorgelegd.

De rechtbank constateert dat de eerste akte, conform de toepasselijke wetsbepalingen, een kleine wijziging inhoudt en de tweede akte een middelgrote; na de echtgenoten te hebben gehoord is zij van oordeel dat geen boedelbeschrijving en regelingsakte moeten worden opgelegd.

Ook de onmiskenbare eenheid van opzet van beide akten kan niet leiden tot een weigering van de homologatie; het is niet nodig om enige tijd te laten verlopen tussen de eerste en de tweede akte om te vermijden dat de eenheid van intentie zou (kunnen) worden aangetoond(343).

91. Beide vonnissen van de rechtbank van eerste aanleg verdienen goedkeuring, met die bijkomende bedenking: indien de grote wijzigingsprocedure kan vermeden worden door eerst een kleine en daarna een middelgrote wijziging door te voeren, is er geen reden om een grote wijzigingsprocedure — met verplichte boedelbeschrijving en regelingsakte — op te leggen wanneer een kleine en een middelgrote wijziging in een en dezelfde akte doorgevoerd worden.

Dergelijke redenering wordt verworpen door C. De Busschere, op grond van een strikte interpretatie van het nieuwe artikel 1394, 5^e lid B.W.: uit de zinsnede „wanneer een wijziging wordt aangebracht in het gemeenschap-

---

(341) *Rev. not. b.* 2000, 441.

(342) *Cfr. hoger nr.* 87.

(343) In die zin: C. DE BUSSCHERE, *l.c.*, *Rev. not. b.* 1999, 74 en 102, *l.c.*, *T. Not.* 2000, 396 en *l.c.*, *T.B.B.R.* 1999, 461.

pelijk vermogen, zonder dat voor het overige het huwelijksvermogensstelsel wordt gewijzigd” volgt dat deze bepaling slechts toepassing kan vinden wanneer de echtgenoten reeds een gemeenschappelijk vermogen hebben op het ogenblik dat ze een minnelijke wijziging aan hun huwelijksvermogensstelsel willen aanbrengen; in een stelsel van zuivere scheiding van goederen bestaat geen vooraf bestaand gemeenschappelijk vermogen, zodat de uitzonderingsbepaling van artikel 1394, 5° lid B.W. niet van toepassing is en de grote wijzigingsprocedure moet gevolgd worden(344).

Hierop kan geantwoord worden: als de toevoeging van een gemeenschap de inbreng van een goed in die gemeenschap voorafgaat in één en dezelfde wijzigingsakte is er wel een vooraf bestaande gemeenschap; het vooraf bestaan is geen kwestie van uren of dagen; een fractie van een seconde volstaat.

b. Combinatie van een beding van inbreng en een verblijvingsbeding

92. Ook hieromtrent bestaat er betwisting in rechtspraak en rechtsleer.

In drie vonnissen is de combinatie van een beding van inbreng en een beding van ongelijke verdeling aan de orde.

De Rechtbank te Ieper(345) weigert de homologatie van de — enige — notariële akte houdende inbreng van een onroerend goed in de gemeenschap, en toebedeling van het ganse gemeenschappelijke vermogen aan de langstlevende: notariële boedelbeschrijving en notariële regelingsakte zijn vereist, want er wordt geen wijziging aangebracht in het gemeenschappelijk vermogen „zonder dat voor het overige het huwelijksvermogensstelsel wordt gewijzigd”; niet alleen het gemeenschappelijk vermogen, maar ook de toebedeling van het gemeenschappelijk vermogen wordt gewijzigd; het gemeen recht geldt derhalve.

De Rechtbank te Brugge(346) ziet geen graten in de homologatie van een wijzigingsakte, houdende inbreng van de woning die de echtgenoten tot gezinswoning moet dienen samen met de aanhorige bouwgrond, en toebedeling van de gezinswoning en het zich aldaar bevindende huisraad aan de langstlevende echtgenoot voor de volle eigendom, en dit ongeacht er afstammelingen zijn of niet: de echtgenoten kunnen aan de boedelbeschrijving en regelingsakte verzaken omdat de wet die niet meer oplegt.

Ook de Rechtbank te Gent(347) is van oordeel dat er bij combinatie van een beding van inbreng en een verblijvingsbeding geen behoefte is aan het

---

(344) C. DE BUSSCHERE, *l.c.*, *T. Not.* 1999, 27 en C. DE BUSSCHERE, *l.c.*, *T.B.B.R.* 1999, 464.

(345) *Rb. Ieper 2 maart 1999*, *R.W.* 1998-99, 1458, noot C. DE BUSSCHERE en *T. Not.* 1999, 315.

(346) *Rb. Brugge 9 maart 1999*, *T. Not.* 1999, 317.

(347) *Rb. Gent 16 september 1999*, *A.J.T.* 2000-01, 689, noot K. VANWINCKELEN, zo ook *Rb. Gent 30 september 1999*, *T. Not.* 2002, 98.

opstellen van een boedelbeschrijving en een regelingsakte, mede omdat er geen behoefte is om bij combinatie van beide wijzigingen het verblijvingsbeding aan de homologatie *sensu stricto* te onderwerpen; de vereenvoudigde procedure van artikel 1394, lid 5 B.W. volstaat telkens het stelsel niet dermate wordt gewijzigd dat het (volledig) moet worden vereffend(348).

93. De Rechtbank te Ieper sluit zich aan bij het standpunt, reeds vroeger verdedigd door annotator C. De Busschere, op grond van een strikte interpretatie van de uitzonderingsbepaling van artikel 1394, 5° lid B.W. (vgl. hoger, nr 86): alleen de inbreng van een eigen goed „zonder dat voor het overige het huwelijksvermogensstelsel wordt gewijzigd” kan volgens de middelgrote procedure verlopen; wanneer de wetgever deze termen gebruikt, maakt hij geen onderscheid tussen een grote en een kleine wijziging; en een — bijkomende — kleine wijziging is toch ook een wijziging van het huwelijksvermogensstelsel(349).

Ook hier mag de vraag gesteld worden: waarom moet wat in twee opeenvolgende akten volgens de middelgrote en de kleine wijzigingsprocedure kan gebeuren, wanneer het in één en dezelfde akte gebeurt volgens de grote wijzigingsprocedure?(350). Een strikte interpretatie van de wet moet verlaten worden, wanneer deze tot onlogische consequenties leidt.

De wet moet doelgericht geïnterpreteerd worden: de vereenvoudigde grote procedure volstaat wanneer de overgang van eigen goederen naar het gemeenschappelijk vermogen (of omgekeerd) gepaard gaat met bijkomende bedingen, „voor zover het stelsel maar niet dermate wordt gewijzigd dat het (globaal) moet worden vereffend”(351).

94. Wat geldt voor de combinatie van een beding van inbreng en een verblijvingsbeding, moet ook gelden voor de combinatie van een beding van inbreng en een ander beding, dat slechts een kleine wijziging inhoudt: de middelgrote wijzigingsprocedure volstaat.

De hierna besproken uitspraken van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Tongeren en van het Hof van Beroep te Antwerpen, die steunen op de leer van C. De Busschere, dienen dan ook afgekeurd te worden.

---

(348) In dezelfde zin ook: *Rb. Verviers 8 januari 2001*, *Rev. not. b.* 2001, 605 m.b.t. de combinatie van de inbreng van een eigen goed en de afschaffing van een verblijvingsbeding.

(349) C. DE BUSSCHERE, *l.c.*, *T. Not.* 1999, 30, *T.B.B.R.* 1999, 460-462 en *T. Not.* 2000, 396-399, in dezelfde zin: M. LEJEUNE, *o.c.*, II, 127, nrs. 586 en II, 131, nr. 589-1; vgl. J.F. TAYMANS, *l.c.*, *Rev. not. b.* 2000, 431.

(350) Vgl. hoger nr. 87.

(351) J. FACQ, „Het laatste lid van het vernieuwde artikel 1394 B.W.: een andere kijk”, *Not. Fisc. M.* 1999, 6, nr. 13, in dezelfde zin: H. CASMAN, *l.c.*, *Rev. trim. dr. fam.* 1998, 337-338, K. VANWINKELEN, *l.c.*, *R.W.* 1999-2000, 944-945, C. COUQUELET, noot onder *Rb. Luik* 20 december 1999, *J.T.* 2000, 525.

Door de Rechtbank te Tongeren wordt op 26 maart 1999(352) het homologatieverzoek behandeld m.b.t. volgende wijzigingsakte: enerzijds wordt een beding opgenomen dat de verplichting van de echtgenoten bij te dragen in de lasten van het huwelijk modaliseert („iedere echtgenoot wordt geacht zich dag na dag van zijn bijdrageplicht gekweten te hebben...”), anderzijds wordt een beding van inbreng van een eigen goed in het gemeenschappelijk vermogen opgenomen.

De rechtbank weigert de homologatie uit te spreken, bij gebreke van boedelbeschrijving en regelingsakte, op grond van niet-overtuigende overwegingen: de inbreng van een eigen goed in de gemeenschap houdt niet alleen een dadelijke verandering in van de samenstelling van het gemeenschappelijk vermogen maar ook een dadelijke verandering van de samenstelling van het eigen vermogen van de echtgenoot die inbrengt. Het hoeft geen betoog dat dergelijke simplistische redenering artikel 1394, lid 5 B.W. ieder nut zou ontnemen.

Annotator C. De Busschere komt de rechtbank ten onrechte ter hulp: de weigering van homologatie is terecht, stelt hij: de inbreng ging gepaard met een andere wijziging, weze het (slechts) een modalisering van de bijdrageverplichting van artikel 221 B.W., het bestaande wettelijk huwelijksvermogensstelsel werd dus „voor het overige wel gewijzigd” zodat de echtgenoten zich buiten het toepassingsveld van artikel 1394, lid 5 B.W. hebben geplaatst(353).

In het arrest van het Hof van Beroep te Antwerpen van 22 december 1999(354) wordt een wijzigingsakte ter homologatie voorgelegd, die in hoofdzaak betrekking heeft op de inbreng van eigen onroerende goederen van de man in het gemeenschappelijke vermogen; bijkomend worden modaliteiten van deze inbreng vastgelegd: de terugname van de ingebrachte goederen (art. 1455 B.W.) wordt uitgesloten in geval van ontbinding van het stelsel door overlijden; een bijzondere vergoedingsregeling m.b.t. de ingebrachte goederen wordt uitgewerkt. De echtgenoten gingen niet over tot een boedelbeschrijving en voorafgaande regeling van de wederzijdse rechten.

Het Hof weigert de homologatie: er is geen wijziging aangebracht aan het gemeenschappelijk vermogen, *zonder* dat voor het overige het huwelijksvermogensstelsel werd gewijzigd; in artikel 1394, vijfde lid B.W. is sprake „van het wijzigen van het huwelijksvermogensstelsel zonder verdere toevoeging en/of beperking, zodat onbetwistbaar iedere wijziging van het stelsel is bedoeld” en niet alleen de wijzigingen die de vereffening van het stelsel tot gevolg hebben. Ten onrechte.

---

(352) [Rb. Tongeren 26 maart 1999](#), *T.B.B.R.* 1999, 456, noot C. DE BUSSCHERE.

(353) C. DE BUSSCHERE, *l.c.*, 458.

(354) [Antwerpen 22 december 1999](#), *R.W.* 1999-2000, 953; *T. Not.* 2000, 301, noot F. BLONTRUCK, *Rev. not. b.* 2000, 435; zo ook [Antwerpen 3 april 2001](#), *A.J.T.* 2001-2002, 1019.

c. De wet van 22 april 2003

95. Aan de discussie binnen rechtsleer en rechtspraak omtrent de interpretatie van de zinsnede „zonder dat voor het overige het huwelijksvermogensstelsel wordt gewijzigd” is allicht een einde gesteld door de wet van 22 april 2003.

Deze zinsnede uit de eerste zin van artikel 1394, vijfde lid B.W. wordt vervangen door de zinsnede „zonder dat voor het overige het huwelijksvermogensstelsel *dermate* wordt gewijzigd *dat het volledig moet worden ver-effend*”(355).

In geval van inbreng van een eigen goed in een toegevoegde gemeenschap, combinatie van een beding van inbreng en een verblijvingsbeding of een vergoedingsbeding zijn de partijen dus niet (langer) verplicht de zware grote wijzigingsprocedure te volgen.

C. De te volgen procedure bij wijziging met rechterlijke homologatie

1. De bevoegde rechter

96. In geval van (middel)grote wijziging moet het verzoekschrift tot het bekomen van de homologatie van de wijzigingsakte ingediend worden bij de rechtbank van eerste aanleg van de echtelijke verblijfplaats (art. 1395 § 1 B.W.) of de laatste echtelijke verblijfplaats (art. 628, 2° Ger. W.).

P. Senaève en C. De Busschere stellen terecht dat in casu, en in afwijking van het gemeen recht, deze territoriale bevoegdheidsregel van openbare orde is(356), op grond van volgende argumenten:

- de homologatieprocedure is een procedure van willige rechtsmacht;
- de bevoegdheidsregel terzake is vervat in art. 1395 § 1 B.W. en deelt in het openbare orde karakter van de wijzigingsprocedure;
- de publiciteit ten aanzien van derden zou ontkracht worden indien ze zou geschieden via de griffie van een territoriaal onbevoegde rechtbank.

De territoriaal onbevoegde rechter moet zijn onbevoegdheid ambtshalve opwerpen en de zaak conform artikel 640 Ger.W. verwijzen naar de arrondissementsrechtbank(357).

Indien twee Belgen hun laatste echtelijke verblijfplaats in het buitenland hebben kunnen zij hun wijzigingsakte ter homologatie aanbieden aan de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel (358).

---

(355) Zoals voorgesteld door de meerderheidsstrekking in de rechtsleer (zie nr. 93, voetnoot 345).

(356) P. SENAËVE, „De territoriale bevoegdheid inzake de homologatie van wijziging van het huwelijksvermogensstelsel”, noot onder Rb. Brussel 15 mei 1996 en Arrond. Brussel 2 september 1996, *E.J.* 1997, 9, nr. 3 en C. DE BUSSCHERE, *l.c.*, *T. Not.* 1999, 46, nr. 66; zie reeds vorig overzicht *T.P.R.* 1996, 250, nr. 103.

(357) Vgl. Rb. Brussel 15 mei 1996 en Arrond. Brussel 2 september 1996, *E.J.* 1997, 8, noot P. SENAËVE.

(358) *Brussel 20 juni 1978*, *Rev. not. b.* 1981, 437, *R.W.* 1978-79, 256 en *T. Not.* 1978, 268.

2. De taak van de homologatierechter

97. De taak van de homologatierechter blijft ongewijzigd. Hij oefent tegelijk een wettigheidscontrole en een opportuniteitscontrole uit.

Zoals vroeger moet hij zich vergewissen van de volgehouden toestemming van de echtgenoten en het naleven van de wettelijke pleegvormen enerzijds, nagaan of de wijziging niet ingaat tegen dwingende wetsbepalingen en tegen de belangen van het gezin of de kinderen en de rechten van derden anderzijds(359).

98. De wijziging mag niet afwijken van de regels die de wettelijke orde van de erfopvolging bepalen (art. 1388 B.W.) en niet strijdig zijn met wetsbepalingen van openbare orde, zoals artikel 1130 B.W. dat een verbod van bedingen over een niet-opgevallen nalatenschap omvat.

Wanneer de rechter naar aanleiding van de beoordeling van het verzoek tot homologatie van de wijzigingsakte vaststelt dat een verboden — en nietig — beding van overname tegen schattingsprijs met betrekking tot goederen die afhangen van de nalatenschap van de eerststervende echtgenoot uit het prenuptiaal huwelijkscontract behouden blijft moet hij de akte normaliter voor het geheel afwijzen: hij kan niet aanvoeren dat hij alleen over de wijziging te oordelen heeft en niet over de ongewijzigd gehandhaafde bedingen(360). Om deze zware sanctie te vermijden laat de Rechtbank te Gent de echtgenoten terecht toe een aanvullende wijzigingsakte op te maken waarin het verboden beding geschrapt wordt(361).

99. Ook al is de samenwoningsverplichting van echtgenoten niet langer van openbare orde, maar slechts van dwingend recht, toch kan de homologatierechter weigeren een wijzigingsakte te homologeren die een beding bevat strijdig met de dwingende bepalingen van het primair stelsel(362).

Echtgenoten die sinds 1995 feitelijk gescheiden leven, wijzigen een jaar later hun stelsel met gemeenschap in dat van scheiding van goederen. De wijzigingsakte bevat evenwel volgend beding: „de vrouw verkrijgt voor een periode van *achttien* jaar het exclusief recht van bewoning op een voormalig gemeenschappelijk onroerend goed”.

De Rechtbank van Eerste Aanleg te Tongeren weigert de homologatie van de wijzigingsakte: de clause beoogt duidelijk de organisatie van een defini-

---

(359) Zie vorig overzicht *T.P.R.* 1996, 257 e.v., nrs. 115-123; zie ook C. DE BUSSCHERE, *l.c.*, *T. Not.* 1999, 45 e.v.

(360) *Rb. Gent 5 december 1996*, *T. Not.* 1997, 232; C. DE BUSSCHERE, „De delicate problematiek van overeenkomsten over niet opgevallen nalatenschappen naar aanleiding van de wijziging van het huwelijksvermogensstelsel tijdens het huwelijk”, *T. Not.* 1997, 215.

(361) *Rb. Gent 13 november 1997*, *T. Not.* 1998, 257, goedkeurende noot C. DE BUSSCHERE.

(362) Cfr. art. 1388 B.W. Zie daarover nr. 3-7.

tieve feitelijke scheiding en druist als zodanig in tegen de dwingende bepalingen van artikel 213 B.W.(363).

Het Hof van Beroep te Antwerpen stelt de Rechtbank te Tongeren evenwel in het ongelijk: de echtgenoten hebben bewust, met kennis van zaken en zonder enige dwang gekozen voor de bedongen wijziging; de rechter die dit vaststelt is er wettelijk niet toe gehouden bovendien te onderzoeken of „de gebeurlijke aanpassing van het huwelijksvermogensstelsel aan een (voorlopige) feitelijke scheiding toegestaan door de vrederechter niet strijdig is met de wet”(364).

Ten onrechte homologeert het Hof van Beroep de wijzigingsakte: de rechter kan de homologatie niet weigeren op grond van de loutere vaststelling dat de echtgenoten feitelijk gescheiden leven, maar wanneer de echtgenoten in de wijzigingsakte hun feitelijke scheiding op (vrijwel) bestendige wijze organiseren, is de wijziging strijdig, niet alleen met artikel 213 B.W., maar ook met artikel 223 B.W., zoals dit door het Hof van Cassatie geïnterpreteerd wordt (zie hiervoor: nr. 3, 7 en 9).

100. Echtgenoten die feitelijk gescheiden leven mogen hun huwelijksvermogensstelsel aanpassen aan deze toestand en overstappen van een gemeenschapsstelsel naar een stelsel van scheiding van goederen; wanneer ze in de regelingsakte evenwel overeenkomen dat de gezinswoning aan de echtgenote wordt toebedeeld zonder opleg, omwille van de herleiding van het haar door de vrederechter toegekend onderhoudsgeld tot een lager en onveranderlijk bedrag, kan de wijziging niet gehomologeerd worden, gelet op het veranderlijk karakter van onderhoudsgelden tussen echtgenoten en van de dringende voorlopige maatregelen door de vrederechter bevolen(365).

101. In de besproken periode werd geen rechtspraak gepubliceerd die de homologatie van een wijzigingsakte weigert omdat deze afbreuk doet aan de belangen van het gezin of van de kinderen.

De vraag kan gesteld worden of de verwijzing naar de belangen van het gezin en van de kinderen nog zinvol is na de wet van 9 juli 1998.

Het invoegen van overlevingsrechten via een wijziging van huwelijksvermogensstelsel is niet langer aan rechterlijke homologatie onderworpen, zodat de belangen van de kinderen, zelfs theoretisch, niet meer aan bod komen.

De erfrechtelijke aanspraken van de kinderen komen zeker in het gedrang wanneer een algemene gemeenschap wordt gecombineerd met een verblijvingsbeding, maar het is zeer de vraag of dit verblijvingsbeding, louter

---

(363) *Rb. Tongeren 29 november 1996*, *T. Not.* 1997, 178, noot F. BOUCKAERT, *E.J.* 1998, 8, noot C. DE BUSSCHERE.

(364) *Antwerpen 14 januari 1998*, *E.J.* 1998, 32, noot P. SENAËVE en *T. Not.* 1998, 191, noot F. BOUCKAERT.

(365) *Rb. Luik 21 februari 1994*, *Rev. trim. dr. fam.* 1995, 574.

omwille van het feit dat het in één en dezelfde wijzigingsakte naast een beding van inbreng van alle tegenwoordige en toekomstige goederen wordt opgenomen, aan een opportuniteitscontrole van de rechter kan onderworpen worden, waar het, indien het in een afzonderlijke wijzigingsakte is bedongen, zelfs niet aan de rechter wordt voorgelegd.

Bovendien worden de kinderen beschermd door artikel 1464, 2° lid B.W. en de stiefkinderen nog beter door art. 1465 B.W.

Het belang van een echtgenoot kan in het gedrang komen als het (gewijzigde) huwelijkscontract alleen de andere echtgenoot begunstigt, maar in de rechtspraak is geen enkel voorbeeld te vinden van een weigering van homologatie van de wijzigingsakte om deze reden; terecht, want beide echtgenoten hebben hun toestemming tot de wijziging gegeven en de echtgenoten kunnen, naar aanleiding van de wijziging, een dading sluiten omtrent de vereffening-verdeling van hun vorig stelsel.

102. Ook de rechten van de schuldeisers zullen niet gemakkelijk geschaad worden door de wijziging van het stelsel op zichzelf. Bij inbreng van eigen goederen in het gemeenschappelijk vermogen worden de persoonlijke schuldeisers beschermd door artikel 1410 B.W. Bij overgang van een gemeenschapsstelsel naar een stelsel van scheiding van goederen worden de gemeenschapsschuldeisers beschermd door artikel 1440 B.W.: wanneer de gemeenschapsschuld verhaalbaar was op drie vermogens staan beide echtgenoten met al hun goederen in voor de schuld die overblijft na de verdeling; voor de schulden die tijdens het gemeenschapsstelsel niet verhaalbaar waren op zijn eigen vermogen blijft de mede-echtgenoot instaan tot beloop van hetgeen hij ontvangen heeft bij de verdeling(366).

De rechten van de persoonlijke schuldeisers kunnen wel in het gedrang komen wanneer bij overgang van een stelstel met een gemeenschappelijk vermogen naar een scheiding van goederen, de verplichte boedelbeschrijving of regelingsakte(367) onvolledig of onduidelijk zijn, of wanneer hun schuldenaar in de regelingsakte schromelijk wordt onderbedeeld(368).

103. De toebedeling van een gemeenschappelijk goed aan een echtgenoot ingevolge wijziging van het huwelijksvermogensstelsel kan niet tegengeworpen worden aan een schuldeiser die voordien reeds beslag heeft gelegd op dat goed; dergelijke toebedeling moet immers beschouwd worden als een vervreemding in de zin van artikel 1444 Ger.W.(369).

---

(366) [Beslagnr. Gent 25 februari 1997](#), *T.G.R.* 1997, 127.

(367) [Gent 19 januari 1995](#), *R.W.* 1995-96, 676 en [Rb. Gent 25 november 1999](#), *T. Not.* 2000, 296.

(368) Zie vorig overzicht, *T.P.R.* 1996, 261, nr. 122.

(369) [Antwerpen 21 oktober 1996](#), *R.W.* 1996-97, 1085.

3. Het verloop van de procedure

De eigenlijke homologatieprocedure onderging volgende wijzigingen door de wet van 9 juli 1998.

a. Het aantal vereiste notariële akten

104. In geval van vereffening van het vorig stelsel — grote wijzigingsprocedure — blijven vier notariële akten vereist: wijzigingsakte, boedelbeschrijving, regelingsakte en slotakte (zie evenwel verder, nr. 106).

In geval van dadelijke verandering van de samenstelling van het gemeenschappelijk vermogen — middelgrote wijzigingsprocedure — volstaan één of twee notariële akten: wijzigingsakte en eventueel slotakte.

Opgemerkt dient te worden dat de wijzigingsakte, zoals een prenuptiaal huwelijkscontract, niet langer moet worden verleden door ofwel twee notarissen ofwel één notaris bijgestaan door twee getuigen. Het optreden van één notaris volstaat voortaan⁽³⁷⁰⁾.

Boedelbeschrijving en regelingsakte zijn niet langer verplicht in geval van middelgrote wijzigingsprocedure — de nodige informatie is in beginsel in de wijzigingsakte zelf te vinden — maar „op verzoek van een van de echtgenoten of van de rechtbank dient evenwel een boedelbeschrijving en een regeling van de wederzijdse rechten te worden opgemaakt” (art. 1394, 5^e lid in fine B.W.).

In de voorbereidende werken wordt alleen gepreciseerd dat de homologatierichter hiertoe kan besluiten „wanneer hij de vervulling van die formaliteiten noodzakelijk of nuttig acht volgens concrete omstandigheden eigen aan de zaak, of volgens de aard van de voorgestelde wijziging”.

C. De Busschere stelt de vraag of de rechtbank of een echtgenoot het verzoek zou mogen beperken tot het opmaken van één akte, hetzij een boedelbeschrijving, hetzij een regeling van wederzijdse rechten⁽³⁷¹⁾. Het antwoord kan bevestigend zijn: „Qui peut le plus, peut le moins”.

De rechter kan, b.v. na de persoonlijke verschijning van de echtgenoten in raadkamer of na de tussenkomst van een schuldeiser die zich in zijn rechten bedreigd voelt, het opmaken van een boedelbeschrijving en/of de regelingsakte bevelen; de zaak wordt dan naar de rol verwezen totdat deze akten zijn opgemaakt; eventueel kunnen de echtgenoten zelfs opnieuw in raadkamer worden gehoord.

---

(370) Art. 10 Notariswet 25 ventôse jaar XI, zoals gewijzigd door art. 7 Wet 4 mei 1999, in werking getreden op 1 januari 2000.

(371) C. DE BUSSCHERE, *l.c.*, *T. Not.* 1999, 25.

b. De publiciteit

105. Ongewijzigd blijven volgende publiciteitsvoorschriften:

- de inschrijving door de griffier van het verzoekschrift tot homologatie en van de homologatiebeslissing in een daartoe op de griffie gehouden register;
- de bekendmaking door de echtgenoten van een uittreksel uit het verzoekschrift tot homologatie en uit de homologatiebeslissing in het Belgisch Staatsblad;
- de drie mededelingen door de griffier te doen:
  - a. de mededeling van de datum van de homologatiebeslissing aan de notaris die de gehomologeerde wijzigingsakte heeft opgemaakt;
  - b. de mededeling van een uittreksel uit de homologatiebeslissing aan de notaris die de minuut van het gewijzigde huwelijkscontract onder zich houdt en, in geval van opeenvolgende wijzigingen, aan de notaris(sen) die de vorige wijzigingsakte(n) heeft (hebben) opgemaakt⁽³⁷²⁾;
  - c. de mededeling van een uittreksel van de homologatiebeslissing aan de ambtenaar van de burgerlijke stand van de plaats waar het huwelijk voltrokken is.

Waar vroeger deze drie mededelingen dienden te gebeuren binnen de twee maanden „na de homologatiebeslissing”, moeten deze voortaan geschieden binnen twee maanden „na het verstrijken van de termijn van hoger beroep of van voorziening in cassatie” (art. 1395 § 2 en § 3 B.W.), om te vermijden dat wordt kennis gegeven van een beslissing waartegen nog rechtsmiddelen kunnen worden ingesteld.

Merkwaardig is dat artikel 12, lid 2 W.Kh. nog steeds ongewijzigd bepaalt dat de notaris die de wijzigingsakte heeft verleden, indien één van de echtgenoten handelaar is, moet zorgen voor publiciteit ter griffie van de rechtbank van koophandel „binnen drie maanden na de homologatiebeslissing”.

c. De slotakte

106. Het gewijzigde artikel 1395, § 4 B.W. luidt: „In geval van vereffening of overdracht van onroerende goederen van het ene vermogen naar het andere dient dit, na homologatie van de wijzigingsakte, bij notariële akte te worden vastgesteld binnen een jaar na de bekendmaking van een uittreksel uit de homologatiebeslissing in het Belgisch Staatsblad”.

De vroegere regeling werd op drie punten gewijzigd:

a. *De slotakte krijgt een andere betekenis en draagwijdte*

Uit de woorden „*heeft geen gevolg*, indien ... niet...” (oud art. 1395, § 4 B.W.) werd vroeger algemeen afgeleid dat, in geval van grote wijziging, de

---

(372) Zie C. DE BUSSCHERE, *l.c.*, T. Not. 1999, 15, noot 25.

vaststelling bij notariële akte van de effectieve overdracht of vereffening moest worden aangezien als een *opschortende voorwaarde* voor de uitwerking van de wijziging met terugwerkende kracht tot op de dag van de wijzigingsakte (tussen echtgenoten) of de bekendmaking in het Belgisch Staatsblad (t.a.v. derden).

Luidens het nieuwe artikel 1395, § 4 B.W. „dient” een slotakte te worden opgemaakt, maar geen sanctie is bepaald indien de slotakte niet werd opgemaakt.

De voorbereidende werken verklaren daaromtrent: „het aanhouden van de notariële akte als tweede opschortende voorwaarde is niet langer imperatief. Hier kan het (in kracht van gewijsde gegane) homologatievonnis als enige opschortende voorwaarde gelden. Niettemin is het niet aangewezen de notariële akte op zich zomaar op te heffen. De slotakte vervult een belangrijke rol indien er een overdracht van onroerende goederen tussen de vermogens plaatsvindt. Deze slotakte wordt immers aangeboden aan het hypotheekkantoor, waardoor t.a.v. derden duidelijk wordt gemaakt dat de procedure beëindigd is (cfr. het Wetboek der Registratierechten dat de aanbidding van een geschrift vereist binnen de vier maanden na de vervulling van de opschortende voorwaarde)”(373).

Deze motivering is op zijn minst dubbelzinnig.

Vooreerst werd de Hypotheekwet niet gewijzigd door de wet van 9 juli 1998: een notariële akte houdende vaststelling van de vervulling van een opschortende voorwaarde (de homologatie) hoeft nog steeds niet op het hypotheekkantoor ter overschrijving te worden aangeboden en verplichtend door de hypotheekbewaarder te worden overgeschreven, ook al is dit de gangbare praktijk.

Wel volgt uit artikel 33 Wetboek registratierechten dat binnen de 4 maanden na de datum waarop de homologatiebeslissing in kracht van gewijsde is gegaan (i.e. de opschortende voorwaarde werd vervuld) op het registratiekantoor een verklaring moet worden afgelegd met het oog op de heffing van eventueel verschuldigde evenredige registratierechten (vb. het verdelingsrecht). Die verklaring kan gebeuren onder vorm van de aanbidding van de notariële slotakte.

In ieder geval is de slotakte voortaan noch op straffe van nietigheid, noch op straffe van niet-tegenstelbaarheid aan derden opgelegd.

Wel kan de door de nalatigheid benadeelde derde schadevergoeding vragen op basis van artikel 1382 B.W.

b. *De termijn van één jaar*, vanaf de bekendmaking van de homologatiebeslissing in het Belgisch Staatsblad, voor het opmaken van de slotakte, kan voortaan niet meer door de rechter worden verlengd(374).

---

(373) Verslag Giet, 12-13.

(374) Er is geen art. 1395, § 4, 2e lid B.W. meer.

c. *De slotakte is slechts vereist* in geval van:

- a. vereffening van het vorige stelsel;
- b. overdracht van *onroerende* goederen van het ene vermogen naar het andere.

Een slotakte moet dus nog steeds worden opgemaakt in geval van inbreng van een — tegenwoordig — onroerend goed in de gemeenschap (nu via de middelgrote wijzigingsprocedure); een slotakte moet niet langer worden opgemaakt in geval van inbreng van een — tegenwoordig — roerend goed in de gemeenschap.

Niet duidelijk is of een slotakte moet opgemaakt worden in geval van vereffening-verdeling van een gemeenschap die alleen roerende goederen bevat.

Artikel 1395 § 4 B.W. heeft het over „vereffening of overdracht van onroerende goederen van het ene vermogen naar het andere”. C. De Busschere beantwoordt de vraag positief op grond van de wettekst(375); H. Casman antwoordt negatief met verwijzing naar de parlementaire voorbereiding(376).

d. Het overlijden van een echtgenoot tijdens de homologatieprocedure

107. Het nieuwe artikel 1395, § 5 B.W. bepaalt: „Indien een van de echtgenoten overlijdt nadat beide echtgenoten in persoon voor de rechtbank zijn verschenen, maar voordat de homologatieprocedure is beëindigd, kan die worden voortgezet door de overlevende echtgenoot alleen. Wanneer in dat geval de homologatie wordt geweigerd, kan, binnen een maand na de kennisgeving door de griffier, hoger beroep worden ingesteld bij verzoekschrift ondertekend door de overlevende echtgenoot alleen”.

De wetgever van 1976 had dit probleem uit het oog verloren.

Bij arrest van 2 mei 1979 besliste het Hof van Cassatie uitdrukkelijk dat de wijzigingsprocedure niet kon worden voortgezet na het overlijden van een echtgenoot(377).

Een aantal lagere rechtbanken weigerden zich, om billijkheidsredenen, bij deze uitspraak neer te leggen(378). Zo besliste de Rechtbank van Bergen dat het overlijden van een echtgenoot na de indiening van het verzoekschrift tot homologatie — maar vóór de persoonlijke verschijning van de echtgenoten — geen beletsel vormde voor de homologatie(379).

De wetgever van 1978 koos voor een tussenoplossing: dat de echtgenoten hun wil hebben uitgedrukt op het ogenblik van de wijzigingsakte — en zelfs

---

(375) C. DE BUSSCHERE, *l.c.*, *T. Not.* 1999, 32.

(376) H. CASMAN, *l.c.*, *Rev. trim. dr. fam.* 1998, 341-342.

(377) *Arr. Cass.* 1978-79, 1035, concl. proc. gen F. DUMON en *Pas.* 1979, I, 1025.

(378) Zie vorig overzicht *T.P.R.* 1996, 257, nr. 116.

(379) *Rb. Bergen 21 april 1997*, *Rev. not. b.* 1997, 545, noot Y.H. LELEU.

op het ogenblik van de indiening van het verzoekschrift tot homologatie — volstaat niet: de rechter moet de gelegenheid krijgen zich persoonlijk van de toestemming van beide echtgenoten te vergewissen. Een overlijden na de persoonlijke verschijning maar vóór de uitspraak belet de homologatierechter niet zijn taak volledig na te komen(380).

De langstlevende echtgenoot kan (alleen) de homologatieprocedure in eerste aanleg verderzetten, (alleen) hoger beroep instellen, (alleen) zorgen voor de publicatie van de homologatiebeslissing in het Belgisch Staatsblad en (alleen) de notariële slotakte ondertekenen(381).

D. De te volgen procedure bij wijziging zonder rechterlijke homologatie

108. Eén notariële akte, de wijzigingsakte, volstaat; zij is onderworpen aan dezelfde grond- en vormvereisten als een huwelijkscontract opgemaakt vóór het huwelijk (art. 1387-1389 en 1392 B.W.).

Van een opportuniteitscontrole m.b.t. de belangen van het gezin of van de kinderen en de rechten van derden is geen sprake.

Omdat de wetgever voor een kleine wijziging de tussenkomst van de rechtbank en de griffie niet meer vereist, werd een nieuw artikel 1395, § 2, 3° lid B.W. ingevoerd, dat de publiciteit in verband met een kleine wijziging toevertrouwt aan de notaris die de wijzigingsakte opmaakte.

Deze notaris is tot twee mededelingen gehouden:

- a. de mededeling van een uittreksel van de wijzigingsakte aan de *ambtenaar van de burgerlijke stand* van de plaats waar het huwelijk voltrokken is; deze vermeldt op de kant van de huwelijksakte de datum van de wijzigingsakte en de notaris die ze heeft opgemaakt.
- b. de mededeling van een uittreksel van de wijzigingsakte aan de notaris die de minuut van het gewijzigde huwelijkscontract onder zich houdt; deze maakt er melding van onderaan de minuut en is verplicht die vermelding over te nemen op de uitgiften en grossen van het oorspronkelijk contract.

Beide mededelingen dienen te gebeuren *binnen een maand* na het opmaken van de akte.

De wet schrijft geen termijn voor waarbinnen de ambtenaar van de burgerlijke stand en de notaris-minuuthouder van het oorspronkelijk huwelijkscontract dienen over te gaan tot kantmelding of melding op de minuut. Gelet op de zorgvuldigheidsplicht dienen zij „met bekwame spoed” de hen wettelijk opgelegde formaliteit na te leven(382).

Omdat in geval van kleine wijziging niet langer sprake is van rechterlijke homologatie, wordt de tweede zin van artikel 1319, eerste lid, 1° Ger.W. —

---

(380) [Gent 22 oktober 1999](#), *A.J.T.* 2000-01, 38, noot F. SWENNEN.

(381) C. DE BUSSCHERE, *l.c.*, 37, vgl. H. CASMAN, *o.c.*, 343.

(382) C. DE BUSSCHERE, *l.c.*, 20, die wijst op de mogelijkheid van schadevergoeding wegens nalatigheid.

dat vrijstelling inhield van de publicatie van een uittreksel uit het verzoek en de homologatiebeslissing in het Belgisch Staatsblad in geval van kleine wijziging — afgeschaft.

Ook de publiciteit ter griffie van de rechtbank van koophandel werd aangepast: de notaris die de wijzigingsakte heeft opgesteld, moet, indien één van de echtgenoten handelaar is, *binnen drie maanden* na het opstellen van de wijzigingsakte een uittreksel zenden aan de griffie(383).

Luidens het ongewijzigde artikel 12, 3° lid W.Kh. dienen bedingen die tot doel hebben af te wijken van de regel van de verdeling bij helften van het gemeenschappelijk vermogen niet te worden vermeld, in tegenstelling tot andere afwijkingen van het wettelijk stelsel.

Dit heeft tot gevolg dat wanneer de kleine wijziging een beding van inbreng van toekomstig goed of een beding inzake de berekening of verrekening van de vergoedingen betreft, het uittreksel, bestemd voor het handelsregister, dit beding dient te vermelden.

Wanneer de kleine wijziging daarentegen beperkt blijft tot een beding van ongelijke verdeling van het gemeenschappelijk vermogen, dient volgens C. De Busschere een „analytisch” uittreksel, zonder vermelding van de inhoud van de wijziging, gezonden te worden aan de griffie van de rechtbank van koophandel(384); volgens H. Casman dient in dat geval hoegenaamd geen uittreksel opgemaakt te worden(385).

E. Gevolgen van de wijziging van huwelijksvermogensstelsel

1. Algemeen

109. Tussen echtgenoten heeft de wijziging van huwelijksvermogensstelsel, ongeacht het een (middel)grote of kleine wijziging betreft, gevolgen vanaf de datum van de wijzigingsakte (art. 1396, 2° lid B.W.).

In geval van (middel)grote wijziging is de uitwerking vanaf de datum van de wijzigingsakte voorwaardelijk: onder opschortende voorwaarde van het in kracht van gewijsde treden van de gerechtelijke beslissing die de wijzigingsakte homologeert.

Een (middel)grote wijziging van huwelijksvermogensstelsel kan aan derden worden tegengeworpen vanaf de dag van de bekendmaking van een uittreksel uit de homologatiebeslissing in het Belgisch Staatsblad, ook al wordt binnen het jaar van deze publicatie geen slotakte opgemaakt.

In geval van kleine wijziging is er geen sprake (meer) van publiciteit in het Belgisch Staatsblad nu het ongewijzigde artikel 1396 B.W. alleen gewaagt van de bekendmaking van een uittreksel uit „de homologatiebeslissing” in

---

(383) Nieuw artikel 12, lid 2, tweede zinsdeel W.Kh.

(384) C. DE BUSSCHERE, *l.c.*, *T. Not.* 1999, 23, houdt zich aan een strikte interpretatie van de wet.

(385) H. CASMAN, *l.c.*, *Rev. trim. dr. fam.* 1998, 345, gaat uit van de vroegere praktijk en een doelgerichte interpretatie van de wet.

het Belgisch Staatsblad, en een kleine wijziging niet langer gehomologeerd dient te worden.

Omdat er geen sprake meer is van publicatie is er ook geen sprake meer van de vrijstelling van publicatie in het Belgisch Staatsblad(386).

Reeds vóór de wet van 9 juli 1998 kwam M. Coene tot het besluit dat kleine wijzigingen tegenstelbaar zijn aan derden vanaf de vermelding van de wijziging op de kant van de huwelijksakte(387).

Dit standpunt vond meer en meer aanhang, zeker na de wet van 9 juli 1998(388). Het is verdedigbaar, gelet op het bepaalde in artikel 76, 10° B.W.

Wordt een huwelijkscontract vóór het huwelijk opgemaakt, dan vermeldt de akte van huwelijk de datum van het huwelijkscontract, de naam en de standplaats van de notaris die het heeft opgemaakt en het huwelijksvermogensstelsel van de echtgenoten (art. 76, 10° B.W.).

Wanneer de voorziene vermeldingen ontbreken is de sanctie: de van het wettelijk stelsel afwijkende bepalingen kunnen niet worden tegengeworpen aan derden die, onbekend met het huwelijkscontract, overeenkomsten met de echtgenoten hebben aangegaan.

Na een wijzigingsakte worden op de kant van de huwelijksakte alleen de datum van de wijzigingsakte en de naam van de notaris die ze heeft opgemaakt vermeld (art. 1395 § 2 B.W.).

De sanctie van artikel 76, 10° B.W. kan toegepast worden, ook al vermeldt artikel 1395 § 2 B.W. zelf geen sanctie.

In ieder geval is volgend standpunt ingenomen door de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brugge op 20 oktober 1995 niet meer houdbaar na de wetswijziging van 1998: bij gebreke van publicatie van de wijzigingsakte in het Belgisch Staatsblad is het daarin bedongen verblijvingsbeding niet tegenstelbaar aan de zoon van de partijen, beschouwd als een derde; de gemeenschap moet bij helften verdeeld worden(389).

2. In geval van bedrog

110. In geval van kleine wijziging kan de wijzigingsakte, zoals een huwelijkscontract opgemaakt vóór het huwelijk, door een echtgenoot aangevallen worden op grond van bedrog (art. 1109 B.W.)(390); de — betrekkelijke — nietigheidsvordering gaat zelfs over op de erfgenamen, gelet op haar patrimoniaal karakter.

---

(386) Vgl. de afschaffing van artikel 1319, eerste lid, 1°, tweede zin Ger.W.

(387) M. COENE, „Actuele problemen inzake conventionele wijziging van huwelijksvermogensstelsels”, *T.P.R.* 1985, 190-193.

(388) Zie C. DE BUSSCHERE, *l.c.*, *T. Not.* 1999, 22, F. BUYSENS, *l.c.*, *E.J.* 1998, 122; N. TORFS, „De tegenwerpelijheid van de „kleine” wijziging van het huwelijksvermogensstelsel”, *Not. Fisc. M.* 1997, 239-245.

(389) *Rb. Brugge 20 oktober 1995*, *Not. Fisc. M.* 1997, 238, noot N. TORFS.

(390) Zie Cass. fr. 4 juli 1995, *D.* 1996, 233, noot F. BOULANGER en *Rép. Defr.* 1996, 321, opm. J. MASSIP en 407, opm. G. CHAMPENOIS.

Schuldeisers beschikken in geval van bedrog over de Pauliaanse vordering (art. 1167 B.W.).

Echtgenoten en schuldeisers hebben minder verhaal tegen een door de rechtbank gehomologeerde (middel)grote wijziging.

Een echtgenoot kan een bij vonnis gehomologeerde wijziging enkel aanvechten op grond van eventuele buitengewone rechtsmiddelen die hem ter beschikking zouden staan(391).

In geval van (middel)grote wijziging zijn schuldeisers van de echtgenoten niet meer ontvankelijk om, na de termijn van een jaar te rekenen van de bekendmaking van de homologatiebeslissing, op te komen tegen de vereffening, wanneer deze met bedrieglijke benadeling van hun rechten is geschied (art. 1319bis Ger. W.).

Aangenomen moet worden dat de schuldeisers zich, na het verstrijken van de termijn van een jaar, niet meer kunnen beroepen op artikel 1167, eerste lid en artikel 882 B.W., en dat zij geen derdenverzet meer kunnen instellen tegen de homologatiebeslissing: „*lex specialis derogat legi generali*”; het gemeen recht wordt buiten werking gesteld door het bijzondere recht van artikel 1319 bis Ger.W., zo de bepalingen nopens de publiciteit zijn nageleefd(392).

Werden de bepalingen nopens de publiciteit niet nageleefd dan herneemt het gemeen recht zijn gelding.

Een echtpaar wenst over te gaan van het wettelijk stelsel naar een stelsel van scheiding van goederen: de homologatiebeschikking van de Rechtbank te Turnhout wordt verleend op 20 maart 1991, ofschoon het uittreksel uit het verzoekschrift tot homologatie pas op 3 april 1991 in het Belgisch Staatsblad is verschenen.

Het uittreksel uit de homologatiebeslissing wordt bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad van 4 mei 1991. Op 24 maart 1993 tekent een schuldeiser derdenverzet aan tegen de homologatiebeslissing; hij voert aan dat de vervaltermijn van één jaar geen toepassing kan vinden, omdat niet aan alle formaliteiten voorgeschreven door artikel 1319 Ger.W. werd voldaan; uit artikel 1319 Ger.W., in samenlezing met artikel 1313 Ger.W., blijkt immers dat geen homologatievonnis mag worden uitgesproken dan een maand *na* de bekendmaking van een uittreksel van het verzoekschrift tot homologatie in het Belgisch Staatsblad, dit op straffe van nietigheid door de schuldeisers van de echtgenoten in te roepen.

Zowel in eerste aanleg als in beroep wordt het derdenverzet ontvankelijk en gegrond verklaard: de wijziging kan niet aan de schuldeiser worden tegen-
geworpen.

---

(391) [Antwerpen 20 april 1998](#), *R.W.* 1999-00, 607, anders: overzicht 1982-1988, *T.P.R.* 1990, 239 e.v., nrs. 123-127.

(392) A. WYLLEMAN, „Ger.W. Art. 1319 bis-2”, in *Artikelsgewijze commentaar Personen- en familierecht* en [Gent 25 maart 1994](#), *R.W.* 1995-96, 572.

Het Hof van Cassatie vernietigt het arrest van het Hof van Beroep te Antwerpen: de in artikel 1313 Ger.W. voorgeschreven termijn van een maand heeft geen betrekking op publiciteitsvoorschriften; de formaliteiten bedoeld in artikel 1319 *bis* Ger.W. zijn slechts de publiciteitsvoorschriften bepaald in de door artikel 1319 Ger.W. vermelde artikelen 1311 tot 1316 Ger.W. Ook al werden alle vormvoorschriften niet nageleefd, alle publiciteitsvoorschriften werden nageleefd. Het derdenverzet van de schuldeiser is bijgevolg te laat ingesteld(393).

F. Internationaal privaatrecht

111. De huwelijksvermogenswet bepaalt in beginsel de mogelijkheid om het stelsel te wijzigen(394), d.i. de gemeenschappelijke nationale wet voor echtgenoten met dezelfde nationaliteit en de wet van het eerste huwelijksdomicilie(395) voor echtgenoten met verschillende nationaliteit, of, in voorkomend geval, de gekozen huwelijksvermogenswet.

Wanneer de Belgische notaris verzocht wordt een akte te verlijden, bevattende een minnelijke wijziging van een wettelijk of gekozen huwelijksvermogensstelsel beheerst door een buitenlandse wet, dient hij na te gaan welke de grondvoorwaarden voor deze wijziging in deze buitenlandse wet zijn en dient hij deze grondvoorwaarden toe te passen(396).

Het vereiste van rechterlijke homologatie geldt als grondvereiste voor een minnelijke wijziging, en niet als vormvereiste onderworpen aan de *lex fori*(397).

Omdat de Luxemburgse wet de wijziging mogelijk maakt zonder rechterlijke tussenkomst, kunnen Luxemburgse echtgenoten in België hun huwelijksvermogensstelsel wijzigen zonder homologatie door de Belgische rechter(398).

Omdat de Franse wet geen enkele wijziging toelaat zonder rechterlijke homologatie, moet de in België door een Frans echtpaar verrichte wijziging door de Belgische rechter bekrachtigd worden, ook al brengt de wijziging —

---

(393) *Cass. 2 maart 2001*, *Pas.* 2001, 379, concl. adv. gen. G. DUBRULLE en *R.W.* 2000-2001, 1595, noot K. VANWINCKELEN.

(394) J. ERAUW, M. CLAEYS, K. LAMBEIN, K. ROOX en J. VERHELLEN, „Overzicht van rechtspraak Internationaal privaatrecht en nationaliteitsrecht (1993-1998)”, *T.P.R.* 1998, 1415 en de referenties aldaar.

(395) Al blijft het een open vraag wanneer precies deze nieuwe verwijzingsregel in het intertemporaal conflictenrecht in werking is getreden (J. ERAUW e.a., *l.c.*, *T.P.R.* 1998, 1412).

(396) C. DE BUSSCHERE, *l.c.*, *T. Not.* 1999, 55 en de referenties aldaar.

(397) C. DE BUSSCHERE, *l.c.*

(398) *Rb. Gent 11 mei 1995*, *T.B.B.R.* 1996, 73, Brussel 20 maart 1997, *A.J.T.* 1997-98/17, 62, noot K. LAMBEIN, i.v.m. Italiaans echtpaar. Anders: *Rb. Luik 7 maart 1994*, *Rev. trim. dr. fam.* 1996, 90, noot M. FALLON en *Brussel 24 maart 1998*, *J.L.M.B.* 1999, 799, noot C. COUQUELET, *Rev. trim. dr. fam.* 1999, 559.

b.v. een verblijvingsbeding — noch de vereffening noch een dadelijke verandering van de samenstelling van de vermogens mee(399).

Omdat in het Franse recht het overlijden van de echtgenoot vooraleer de rechterlijke homologatie is verleend, nog steeds een beletsel vormt voor de homologatie, kan de langstlevende Franse echtgenoot de in België gevoerde homologatieprocedure niet verderzetten, ook al overlijdt zijn land- en echtgenoot na de persoonlijke verschijning in raadkamer(400).

Omdat het Italiaans recht bedingen van ongelijke verdeling van het gemeenschappelijk vermogen niet toelaat is de in België verleden wijzigingsakte die dergelijk beding bevat nietig en niet vatbaar voor homologatie(401).

112. Een bijzonder probleem vormt de rechtskeuze voor een andere huwelijksvermogenswet dan deze waaraan de echtgenoten, op grond van de internationaal privaatrechtelijke verwijzingsregels, zijn onderworpen. Aangenomen wordt dat dergelijke rechtskeuze mogelijk is indien de huwelijksvermogenswet dit toestaat(402).

De verandering in België, van de toepasselijke wet op het huwelijksvermogensstelsel komt neer op een grote wijziging, die het opmaken van een boedelbeschrijving en regelingsakte en rechterlijke homologatie vereist(403).

Dit geldt zelfs wanneer een Nederlands echtpaar conform artikel 6 van het Verdrag van Den Haag van 14 maart 1978(404) rechtskeuze doet voor het wettelijk huwelijksvermogensstelsel van zijn Belgische verblijfplaats, ook al vereist het Haagse verdrag zelf geen rechterlijke homologatie voor een rechtskeuze tijdens het huwelijk.

De bepalingen van het verdrag inzake de rechtskeuze betreffen alleen de vraag welke nieuwe huwelijksvermogenswet de echtgenoten kunnen kiezen(405). De grote wijzigingsprocedure dient in België gevolgd te worden omdat er sprake is van de overgang naar een volledig nieuw stelsel(406) en bovendien deze overgang, op basis van artikel 6 van het Haags verdrag, retroactieve werking heeft(407).

---

(399) *Rb. Doornik 3 mei 2001, Rev. not. b. 2001, 598.* Anders: *Rb. Bergen 26 april 1999, Rev. not. b. 2000, 215*, kritische noot C. DE BUSSCHERE.

(400) C. DE BUSSCHERE, *l.c.*, *T. Not.* 1999, 56.

(401) *Rb. Brussel 21 januari 1998, J.L.M.B. 1998, 955*, noot M. LIENARD-LIGNY en *Bergen 21 januari 1998, J.L.M.B. 1999, 797, J.T. 1998, 456* en *Rev. trim. dr. fam.* 1999, 132.

(402) J. ERAUW e.a., *l.c.*, *T.P.R.* 1998, 1417.

(403) C. DE BUSSCHERE, *l.c.*, *T. Not.* 1999, 57, *Bergen 21 januari 1998, l.c.*

(404) Dat deel uitmaakt van de Nederlandse rechtsorde (niet van de Belgische).

(405) C. DE BUSSCHERE, *l.c.*

(406) Niet alleen een beperktere gemeenschap, maar ook een verschillende bestuursregeling.

(407) *Rb. Dendermonde 27 juni 1997, T.B.B.R. 1998, 140*, noot C. DE BUSSCHERE, *T. Not.* 1997, 410, noot F. BOUCKAERT en *Rev. not. b.* 1998, 388.